
RAKENTAMISTAPAHOHJE

TYÖNUMERO: E27978.00

YLITORNION KUNTA TORNIOJOEN RANTAYLEISKAAVA

31.1.2019

SWECO YMPÄRISTÖ OY
OULU

SISÄLTÖ

JOHDANTO	1
1 LÄHTÖKOHDAT	2
1.1 Asutushistoria	2
1.2 Kulttuuriympäristö -käsite	3
1.3 Arvokkaat aluekokonaisuudet ja kohteet – suojelumääräykset	3
1.4 Perinteinen rakentaminen	9
2 PERUSKORJAUS JA KUNNOSTUS	12
2.1 Yleiset periaatteet	12
2.2 Täydennysrakentaminen arvokkaassa pihapiirissä	14
2.3 Eri aikakausien rakentamistavan periaatteet	17
2.4 Peruskorjauksen oppaita	18
3 UUDISRAKENTAMINEN	19
3.1 Rakennuslupamenettely	19
3.2 Rakennuspaikan valinta	20
3.3 Pihapiirin ja rakennusten sijoittelu	22
3.4 Loma-asunnot ja matkailurakentaminen	28
3.5 Tuotantorakennukset	30
3.6 Vesi- ja jätevesihuolto	30
4. MAISEMANHOITO JA PIHARAKENTAMINEN	34
4.1 Kulttuuriympäristön hoito, perinnemaisemien ylläpito	34
4.2 Metsien ja rantojen hoito	35
4.3 Pihan suunnittelu	36

JOHDANTO

Nämä rakentamishjeet on tarkoitettu Ylitornion Tornio- ja Tengeliöjokivarren osayleiskaava-alueelle rakentaville.

Ohje koostuu neljästä osasta:

- I Nykytilanteen kuvauksesta
- II Perusparantamis- ja korjausohjeesta
- III Uudisrakentamishjeesta
- IV Maisemanhoito-ohjeesta.

Ohjeilla pyritään tukemaan Torniojokivarren ainutlaatuisten kulttuuri- ja luontoympäristöjen säilymistä. Alueella on hyvin runsaasti arvokasta rakennuskantaa ja hienoja kulttuurimaisemia, joten rakentamishjeikin painottuu puolittain perusparantamisen ja täydennysrakentamisen ohjaamiseen. Kaikkein edustavimmat ja arvokkaimmat paikat ovat myös kaikkein herkimpiä uudelle rakentamiselle. Kokonaisuutena kuitenkin koko jokivarsi on merkittävä kulttuurimaisemakohde, jossa perinteisiin perustuva rakentaminen ja kehittäminen edesauttavat maiseman säilymistä.

Lisärakentaminen arvokkaillekin alueille on mahdollista ja alueen kehittymisen kannalta monesti toivottavaakin. Kulttuuriympäristön säilyminen on kaikkien etu ja kaikkien vastuulla.

Uudisrakentamishje painottuu rakentamispaikan valintaan ja rakennuksen sekä pihapiiriin maisemaan ja rakennettuun ympäristöön sovittamiseen. Kaavaratkaisu on eritelty vakinaisen asutuksen kyliin olevan asutuksen yhteyteen ja loma-asutus painottuu pohjoisosan Karjosaareen, Kärsänkiin, Marjosaareen, Kuussaareen, Kauvosaareen ja Kauvosaarenpää-Palokankaalle sekä eteläosalla Vuennonkoskelle, Rousunvaaraan ja Pulkkilansaareen. Suuri osa saarten paikoista sijoittuu tulvavaara-alueelle. Kylissä on muutamia yksittäisiä loma-asuntoja.

Nämä rakentamishjeet ovat yleispiirteiset, eivätkä korvaa asiantuntevaa suunnittelua ja neuvontaa.

Oulussa 26.2.2019

Riitta Yrjänheikki

Arkkitehti. SAFA, SWECO Ympäristö Oy

1 LÄHTÖKOHDAT

1.1 Asutushistoria

Tornionjokilaakso on hyvin vanhaa asuinalueita. Seudulla on kivikautisia asuinpaikkoja. Alussa joki oli kulkuväylä ja asutus sijoittui sen molemmin puolin ja kylien nimi oli sama joen molemmilla puolilla. Kainuunkylän jokitorvelle muodostui pysyvää talonpoikaista asutusta varmuudella viimeistään 1000-1100 luvulla. Isot tulvaniityt antoivat hyvät edellytykset maataloudelle. Maakirjassa vuodelta 1543 Kainuunkylä eli Helsingeby oli jo 20 talon kokoinen.

Ylitornion seurakunta on mainittu asiakirjoissa vuonna 1482. Aavasaksa taas on Suomen ensimmäisiä matkailukohteita jo 1800-luvulla ja kansallismaisema. Vanhasta asutuksesta ja siitä syntyneestä kulttuurimaisemasta johtuen jokilaakso on valtakunnallisesti arvokasta kulttuuriympäristöä.

Poikkilahdessa asutus on sijoittunut ylös rinteeseen ja pellot rantaan.

Maisemakuva Kainuunkylän Poikkilahden kohdalta. Saarten lomitse on ollut turvallista liikkua joen vastarannalle Hietaniemeen.

Ote maastomallista. Hietaniemi-Kainuunkylä on asutettu vähintään 1000 vuotta sitten.

1.2 Kulttuuriympäristö -käsite

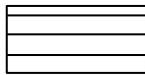
Kulttuuriympäristö koostuu kolmesta eri elementistä: rakennetusta miljööstä, perinnemaisemista ja muinaisjäänöksistä. Sen merkittävin tunnus on ihmisen toiminta alueella: viljely, rakentaminen ja asuminen.

1.3 Arvokkaat aluekokonaisuudet ja kohteet – suojelumääräykset

Maisema muodostuu jokivarsien alavista ja avoimista peltoalueista ja tulvaniityistä, mistä avautuu vaarojen reunustama jokivarsimaisema. Maisemallisia ja kyläkuvallisia kohokoh-
tia ovat Kainuunkylän jokilaaksomaisema niittysaarineen Nuotiorantaan asti, Taroniemi, Aavasaksanvaara upeine maisemanäkymineen pohjoiseen ja länsilounaaseen, Marjosaa-
ri, Tolpinranta, Kristineström-Ainola ja Portimojärven Taloniemi-Koivistonpää. Näihin kaikkiin liittyy myös vanhat kylätiet joiden varteen vanhat pihapiirit sijoittuvat.

Alueen säilymisen kannalta on keskeistä maanviljelyn jatkuminen rantaniityillä, rinteissä ja maantien varsilla. Uusia pihapiirejä ei saa rakenneta liian lähelle suojeltuja kohteita.

Alueiden rakentamista koskevat seuraavat kaavamääräykset:

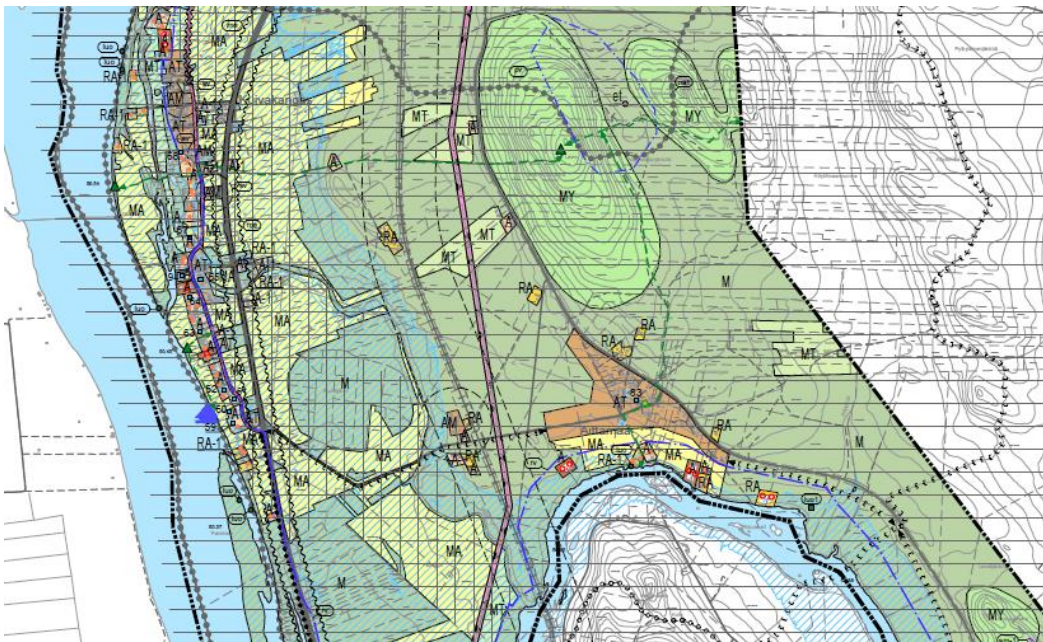

MAISEMAN VAALIMISEN KANNALTA VALTAKUNNALLISESTI TÄRKEÄ ALUE

Tornionjokilaakson ja Aavasaksan maisema-alueet.

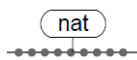
(Valtioneuvoston periaatepäätös 23.1.1995, Maisema-aluetyöryhmän mie-
tintö 66/1992)

Alueen kulttuurihistoriallisesti arvokas maisemakokonaisuus tulee säilyttää.

Karttaote osasta Aavasaksan maisema-alueita ja kansallismaisemaa.

Aavasaksanvaara näköaloinen on yksi Suomen hienoimpia näköalapaikkoja, kansallismaisema ja verrattavissa Koliin, missä matkailukäyttö ohjautuu retkeilyyn ja ulkoiluun.

NATURA 2000-VERKOSTOON KUULUVA TAI EHDOTETTU ALUE

Tornionjoen ja Muonionjoen vesistö (FI1301912) on suojeltu luontodirektiivin nojalla (SCI). Suojelun toteutustapa on rajajokisopimus, vesilaki ja koskiensuojelulaki.

Kainuunkylän saaret (FI 1302105) on suojeltu luontodirektiivin ja lintudirektiivin nojalla (SCI ja SPA). Suojelun toteutustapa luonnonsuojelulain ja rakennuslain nojalla, vesialueilla vesilain ja rajajokisopimuksen nojalla.

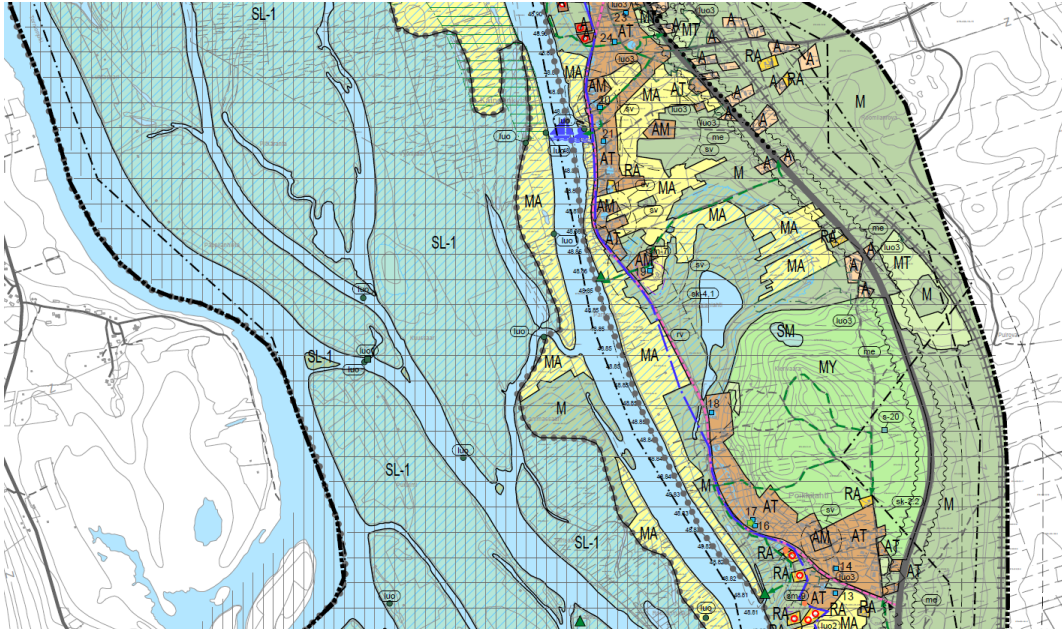
MAAKUNNALLISESTI TÄRKEÄ LINTUALUE

(Kainuunkylän saaret, Kaulirannan pellot, Portimojärvi)

PERINNEBIOTOOPPI

1.1 Vyörinsaari-Niittysaari / valtakunnallisesti merkittävä

2.1 Pekanpään tulvaniityt / maakunnallisesti merkittävä

Osa Kainuunkylän saarten suojelualueista ja Torniojokivarren asutuksesta.

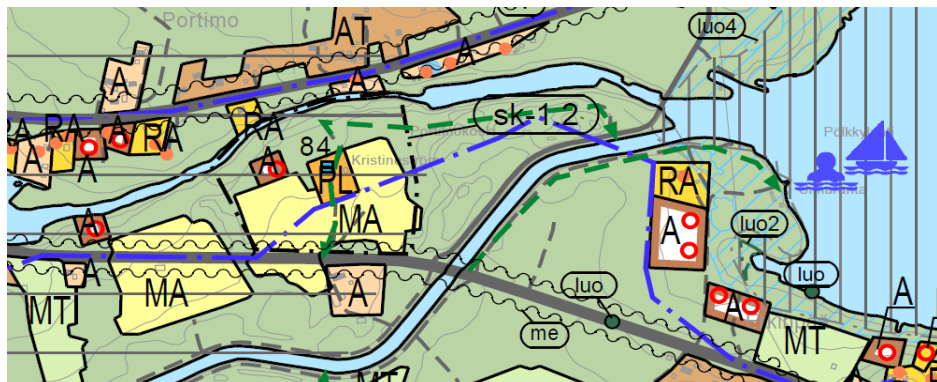
sk-1.2 VALTAKUNNALLISESTI ARVOKAS KULTTUURIYMPÄRISTÖ

1.2 Kristineström ja Ainola

1.3 Torniojoen jokivarsiasutus

Merkinnällä on osoitettu rakennetun ympäristön historiallisesti ja kyläkuvalisesti arvokkaita aluekokonaisuuksia. MRL 41.2 §:n nojalla määrätään, että alueen kulttuurihistoriallisia, maisemallisia ja kyläkuvalisia arvoja tulee vaalia säilyttämällä tielinjaukset, peltomaisemat, kylärakenne sekä rakennustavan ominaispiirteet. Uudis- ja korjausrakentaminen tulee sopeuttaa kyläkuvaan, mittakaavaan, rakennustapaan ja rakennusperinteeseen.

Aluetta koskevista merkittävistä suunnitelmista ja toimenpiteistä on museoviranomaiselle varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen. Numerointi viittaa kulttuuriympäristö-raporttiin.

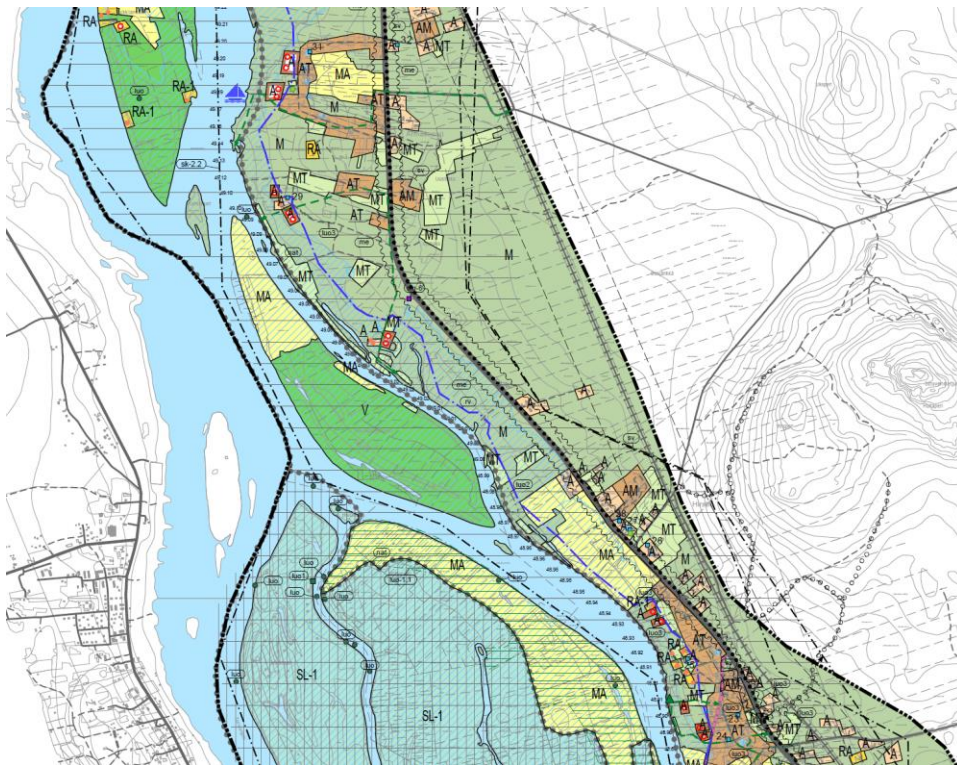
Kulttuuriympäristö rakentuu olevan vesistön ja tiestön varsille muodostaen nauhamaisen rakenteen vanhojen kyläteiden varsiiin. Kylärakenteen ja pihapiirien säilymisen lisäksi yhtä tärkeää on näkymien turvaaminen vesistöön, rannan, tasankojen ja saarten niittyjen ja peltojen säilyminen viljelykäytössä, jolloin maisemanäkymät ja alueen vetovoima elinymär

sk-2.1 MAAKUNNALLISESTI ARVOKAS KULTTUURIYMPÄRISTÖ

2.2 Torniojokivarren kulttuurimaisema: Kainuunkylä-Armassaari-Nuotioranta

Merkinällä on osoitettu rakennetun ympäristön historiallisesti ja kyläkuvalisesti arvokkaita aluekokonaisuuksia. MRL 41.2 §:n nojalla määrätään, että uudis- ja korjausrakentaminen tulee sopeuttaa kyläkuvaan, mittakavaan, rakennustapaan ja rakennusperinteeseen.

Aluetta koskevista merkittävistä suunnitelmista ja toimenpiteistä on museoviranomaiselle varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen. Numerointi viittaa kulttuuriympäristö-raporttiin.

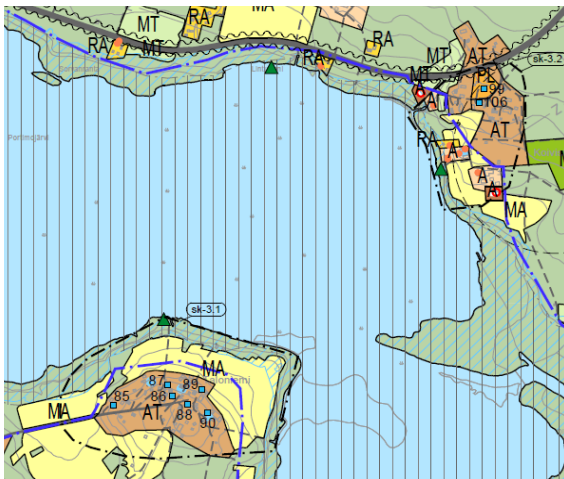
sk-3.1 PAIKALLISESTI ARVOKAS KULTTUURIYMPÄRISTÖ

- 3.1 Taloniemi
- 3.2 Pohjois-Portimo (Koivistonranta)
- 3.3 Tolppi

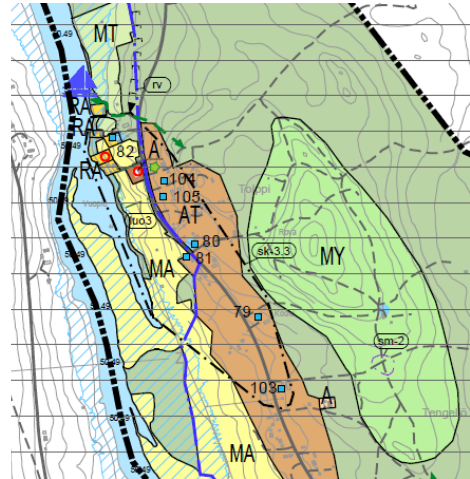
3.4 Taroniemi

3.5 Marjosaari

Merkinnällä on osoitettu rakennetun ympäristön historiallisesti tai kyläkuvalisesti arvokkaita aluekokonaisuuksia. MRL 41.2 §:n nojalla määrätään, että uudis- ja korjausrakentaminen tulee sopeuttaa kyläkuvaan, mittakaavaan, rakennustapaan ja rakennusperinteeseen. Numerointi viittaa kulttuuriympäristö-raporttiin.

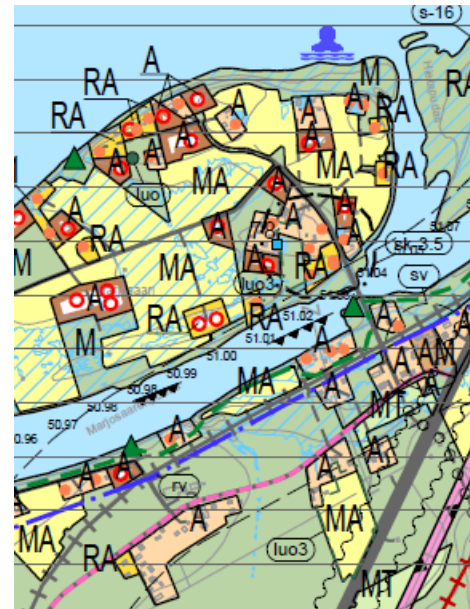
Portimojärven Taloniemi ja Koivistonranta.

Tolppi

Taroniemi

Marjosaari

sk-4.1 ARVOKAS KULTTUURIYMPÄRISTÖ, JOKA SIJAITSEE
MAAKUNNALLISESTI TAI VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄLLÄ
KULTTUURIYMPÄRISTÖALUEELLA

4.1 Kainuunkylä

*Merkinnöillä on osoitettu rakennetun ympäristön historiallisesti tai kyläku-
vallisesti arvokkaita aluekokonaisuuksia.*

*MRL 41.2§:n nojalla määrätään, että alueen kulttuurihistoriallisia, maise-
mallisia ja kyläkuvallisista arvoja tulee vaalia ja uudis- ja korjausrakentami-
nen tulee sopeuttaa kyläkuvaan, mittakaavaan, rakennustapaan ja raken-
nusperinteeseen. Numerointi viittaa kulttuuriympäristö-raporttiin.*

Arvokkaiden aluekokonaisuuksien lisäksi alueella on 14 MUINAISJÄÄNNÖSALUETTA
TAI KOHDETTA ja 11 muuta kulttuuriperintökohdetta.

RAKENNUSTAITEELLISESTI TAI KULTTUURIHISTORIALLISESTI ARVOKAS
VALTAKUNNALLINEN KOHDE

84. Kristineström.

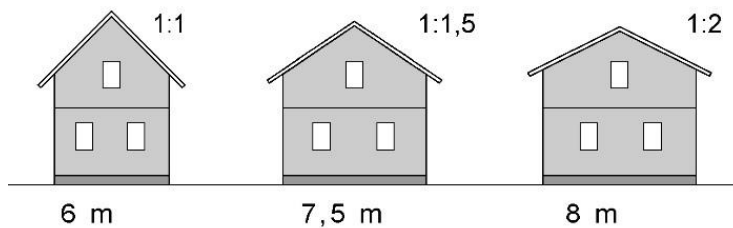
*Rakennusta tai sen osaa ei saa purkaa. Korjaus- ja muutostöiden sekä käyt-
tötarkoitusten muutosten tulee olla sellaisia, että rakennuksen kulttuurihisto-
riallinen, rakennustaiteellinen ja maisemallinen arvo säilyvät. Mikäli raken-
nuksessa on aikaisemmin suoritettu sen arvoa ja tyyliä tarveleviä toimenpi-
teitä, rakennus on korjaus- ja muutostöiden yhteydessä pyrittävä korjaamaan
rakennuksen tyyliin soveltuvalla tavalla. Korjaus- ja muutostoimenpiteistä tu-
lee pyytää museoviranomaisen lausunto. Kohdenumerointi viittaa kulttuu-
riympäristö-raporttiin.*

Kohdemerkinnöillä on kaavakartalle osoitettu RAKENNUSTAITEELLISESTI TAI
KULTTUURIHISTORIALLISESTI ARVOKKAAT KOHTEET, joita on yhteensä 91 kpl.

*Rakennuksia ei saa purkaa (MRL 41.2§). Rakennusten ulkoasua ei saa
muuttaa siten, että niiden kulttuurihistoriallisesti arvokas tai miljöönsä kannalta
merkittävä luonne muuttuu. Rakennuksia kunnostettaessa tulee pyrkiä ra-
kennuksen rakennusaika ja tyyliin huomiota ottamaan suunnitteluun. Li-
sä- ja talousrakennusten sijoittelussa tulee pyrkiä pihapiirin muodostami-
seen. Kohdenumerointi viittaa kulttuuriympäristö-raporttiin.*

1.4 Perinteinen rakentaminen

Rakennukset on perinteisesti sijoitettu jokivarteen korkeille rantatöyräille ja myöhemmin teiden varsiin erityisesti alueilla, missä tulva leviää laajalle. Rakennukset on sijoitettu joko harja joen suuntaisesti tai kohtisuoraan jokea vastaan. Vanhimmat rakennukset ovat suorakaiteen muotoisia, 6-7m x 15-21m, yksi tai puolitoista -kerroksisia ja kuistillisia. Katon kaltevuus riippuu rungon leveydestä ja noudattaa alla olevaa periaatetta.

Esimerkkejä kuinka kattokulma ja eri runkosyvytydet vaikuttavat rakennuksen päädyn mittasuhteisiin.

Päärakennus on korkea ja komea. Rakennuksissa on ollut yleensä ullakkokerros. Kapea runko tekee rakennuksen sisätilat valoisammaksi, kun talon keskelle ei jää ikkunattomia tiloja.

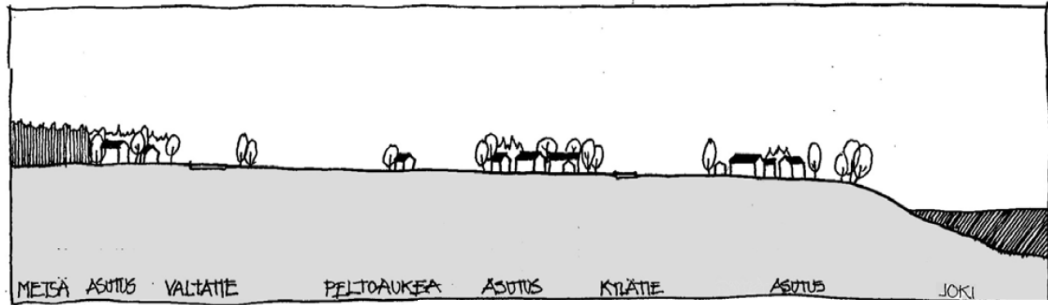
- Lattian voi nostaa selvästi irti maasta (rossipohja)
- Huonekorkeus suurempi (vähentää ilmanvaihdon tarvetta)
- Ullakkokerros (varastona, myöhemmin mahd. asuintiloiksi)
- Kattokaltevuus 1:1 – 1:2

Avoimessa maisemassa pihasta ulospäin suuntautuvan sivu on suora ja ikkuna-aukotus selkeä. Ikkunat ovat kapeita, korkeita ja keskenään samankokoisia. Pihan puolelle jäävässä sivulla on kuisti tai veranta.

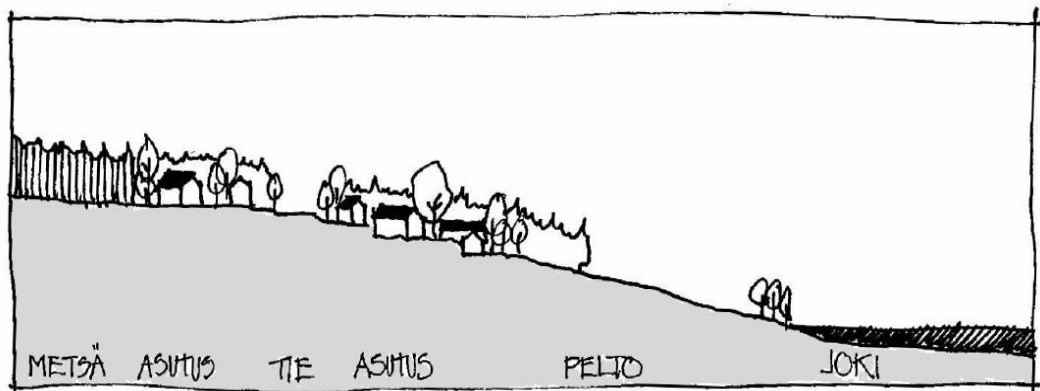

- Selkeä perusmuoto ja aukotus
- Yksinkertainen katto
- Komea kuisti
- Kapea runko
- Ullakko
- Ikkunat puitteelliset, samankokoiset

Tyypillisen perinteisen rakennuksen piirteitä voi soveltaa myös uudisrakentamisessa.

Kuva 2. Rakentamisen perinteinen sijoittuminen Tornionjoen varressa

Kuva 3. Rakentamisen perinteinen sijoittuminen Tengeliönjoen varressa

Maastomalli asutusrakenteesta Kaulirannan viljavalla tulvatasangolla, taustalla oikealla Aavasaksa. Asutus sijoittuu tarkasti rantavallin laakealle kumpareelle. Muu osa on tulvariskialuetta ja mm. etualan saaren loma-asunnot sijoittuvat tulvavaara-alueelle.

Uusien rakennusten suunnittelussa on otettava huomioon alueen perinteinen rakentaminen. Rakennusten on toivottavaa näyttää tämän päivän rakennuksilta, mutta niiden tulisi jatkaa alueen rakennusperinnettä eikä väheksyä sitä. Uudisrakennusten suunnittelussa voisi lähtökohdaksi ottaa perinteisen rakentamisen periaatteet.

Peräpohjalainen pihapiiri

- Muoto suorakaide, nurkista avoin, kolmelta sivulta rakennettu, sijainti peltoaukean keskellä
- Pihapiirin ulkopuolella lisäksi talousrakennuksia sekä palovaaran vuoksi saunat ja riihet
- Alkujaan pihapiireissä ei ollut kasvillisuutta: sääskien karkoittamiseksi pihapiiristä haluttiin tuulinen

Asuinrakennukset

- 1700- luvulla savupirtit, yleisin paritupa –suorakaiteen muotoinen, tilaratkaisultaan symmetrinen rakennus
- 1800-luvun alussa ulospäin lämpiävä savupiipullinen tulisija yleisty
- 1800-luvun lopulla lautarakenteisia kuisteja, eri tyyli-suuntien mukaan koristeltuna
- talonpoikaista rakentamista 1930-luvulle saakka
- jälleenrakennuskaudella 1940-luvulta lähtien funkishenkisiä tyyppitaloja, kuutiomaisempi hahmo, kuitenkin perinteiset rakennusmateriaalit ja -tekniikat

Elinkeinoihin liittyvät rakennukset

- Ladot, pyöreistä hirsistä tai rangoista, ylöspäin levenevä, punamullattu katto
- Kesänavetat, rungoltaan neliö, pyramidikattoinen, huipulla ilmaventtiili
- Aitat ja puohit pihapiirissä, riihet ja savusaunat kauempana palovaaran vuoksi

Julkiset rakennukset

- Koulut ja nuorisoseuran talot, noudattavat yleensä vallalla olleita aikakauden rakennusihanteita
- Rautatieasemat valtakunnallisten suunnitelmien mukaan
- Kirkot, vanhimpia, tärkeitä maamerkkejä

2 PERUSKORJAUS JA KUNNOSTUS

2.1 Yleiset periaatteet

Uutta ei aina kannata rakentaa, jos on mahdollista korjata vanhaa. Vanhaa rakennusta kunnioittavalla korjauksella saadaan varmasti ympäristöönsä sopiva tulos.

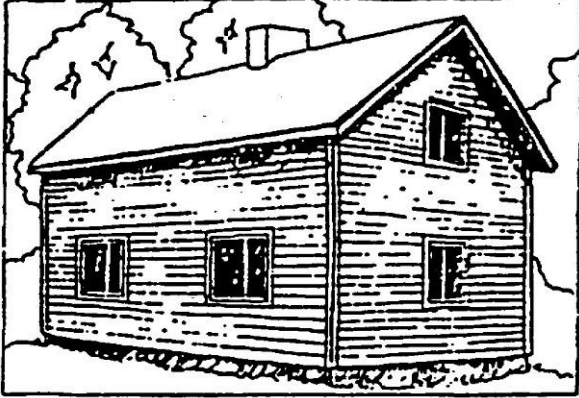
Peruskorjauksen suunnittelun pohjaksi tulisi aina tehdä kunto- ja käyttökelpoisuusarvio korjattavasta rakennuksesta. Sen avulla voidaan laatia aikataulu korjaustoimenpiteille ja toimenpiteet kohdistaa oikeisiin kohtiin. Etukäteissuunnittelu säästää yleensä myös rahaa. Peruskorjauksessa on syytä käyttää ammattitaitoista suunnittelijaa. Tietämättömyydellä aiheutetaan usein tuhoisia rakennevirheitä, jotka alentavat kohteen historiallista ja taloudellista arvoa. Lähtökohtana tulee olla se, että vain tarpeellinen korjataan. Liian rasakaita, rakenteita tai ulkonäköä muuttavia (huonontavia) toimenpiteitä tulee välttää. Esim. ulkoverhouksen, ikkunoiden ja ovien korjaamisessa riittää usein lahonneiden osien uusiminen tai halkeamien ja kolojen kittaaminen.

Rakennuksen ulkopuolinen lisäeristäminen ei normaalisti ole taloudellisesti kannattavaa. Rakennusosien, kuten ikkunoiden ja ovien, korjauksessa pätevät samat periaatteet. Alkuperäiset ja hyväkuntoiset tai niistä kunnostetut rakennusosat nostavat puurakennuksen arvoa. Vähäinenkin muutos esimerkiksi ikkunoiden puitejaossa kertautuu koko rakennuksessa ja muuttaa helposti koko rakennuksen ulkonäön vieraaksi.

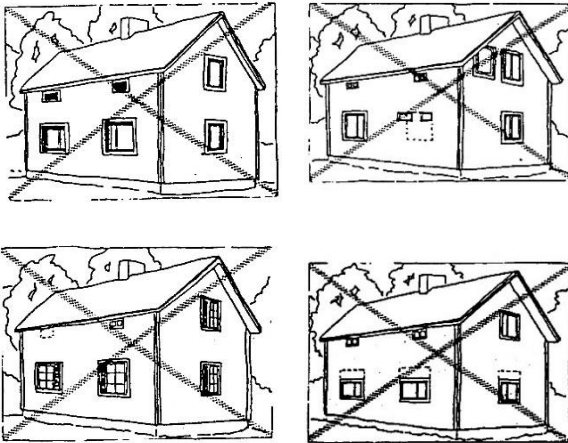
Rakennuksen **vesikaton** tulee olla hyväkuntoinen koko muun rakennuksen säilymisen ja käyttökelpoisuuden takia. Kunnosta riippuen vesikaton voi paikata tai se uusitaan kokonaan. Vesikaton tulee uusimisesta huolimatta säilyä suhteiltaan alkuperäisen tyyppisenä ympäristökuvan säilymiseksi. Materiaalin on hyvä olla rakennuksen tyyliin sopiva eli rakennusajankohtaa vastaava.

Toinen rakennuksen säilymiseen suuresti vaikuttava asia on **perustusten kunto**. Muutokset perustamisoloissa näkyvät seinien, lattioiden ja muurattujen rakenteiden liikkumisena, mikä saattaa heikentää rakenteita tai vaikuttaa käyttömukavuuteen. Perustuksia tulee tarkkailla aika ajoin. **Tuulettuva-alapohjaisissa** rakennuksissa tulee lisäksi huolehtia, että alapohja pääsee tuulettumaan kesäaikana. Näin vältetään home- ja lahovaurioiden syntyminen.

Rakennuksen **laajentaminen** on hyvä toteuttaa harjan suuntaisena. Laajennuksessa käytettävien materiaalien ja värien on oltava samat kuin muussa rakennuksessa. Uusi tekniikka, esim. kosteat tilat, on hyvä sijoittaa laajennusosaan tai erilliseen piharakennukseen.

Hyvin tehty korjaus ei turhaan muuta rakennuksen ulkonäköä.

Ikkunoita ei tule jättää liian syvälle julkisivuun ulkopuolisen lämmöneristämisen yhteydessä.

Sisätilojen muutosten yhteydessä tulisi aina miettiä vaikuttavatko ne huonontavasti tärkeisiin julkisivuihin.

Ikkunatyypin tai aukotusten suhteiden muuttaminen tuottaa myös helposti alkuperäistyyllile vieraan lopputuloksen.

PERUSKORJAAJAN 10 KÄSKYÄ

- 1) Älä korjaa kunnossa olevaa, älä uusi korjattavissa olevaa.
- 2) Selvitä vaurion syy ja poista se. Korjaa vasta sitten, ja korjaa entiselleen.
- 3) Käytä samoja materiaaleja ja työmenetelmiä kuin korjattavassa kohteessa. Älä kokeile uutuuksilla. Uusimpien tutkimusten mukaan rakennetaan vain uusimpia taloja.
- 4) Säilytä vanha rakenne. Ellei se olisi kelvollinen, ei talostasi olisi koskaan tullut vanhaa.
- 5) Älä laajenna taloasi ennen kuin olet ottanut sen kokonaan käyttöön. Laajenna sisällä. Ellei talosi riitä sinulle, vaihda mieluummin taloa.
- 6) Useimmat vauriot johtuvat huonosta hoidosta ja väärästä korjauksesta. Älä laiminlyö huoltotöitä.
- 7) Lämpötaloudelliset korjaukset eivät saa muuttaa talon ulkonäköä ulkona tai sisällä. Vanhojen talojen kauneus on niiden herkästi tuhoutuvissa mittasuhteissa. Useimmiten riittää rakenteiden tiivistäminen ja yläpohjan lisäeristys. Villaa mieluummin ylle kuin seiiniin.
- 8) Hyväksy epäsäännöllisyyksiä. Hyväksy mutkia. Hyväksy vinoutta ja pientä epäkäytännöllisyyttä. Hyväksy tyylikerrostumia ja vanhanaikaisia ratkaisuja. Hyväksythän ryppyisen isoäitisikin.
- 9) Hylkää tyylijäljitelmät. Hylkää materiaalijäljitelmät. Hylkää omaperäiset koristeluideasi. Hylkää haaveet alkuperäistämisestä: vanha rakennus ei ole koskaan ollutkaan alkuperäinen, uusikin se on ollut vain kerran.
- 10) Jos sinulla on varaa rikkoa näitä käskyjä, sinulla on varaa rakentaa uusi mielesi mukainen talo. Kenelläkään ei ole varaa väittää, että kaksisataavuotias talo on huonosti rakennettu.

(Panu Kaila: Talotohtori)

Oleellista on huomata, että myös 1900- luvun puolivälissä ja sen jälkeenkin rakennettu miljöö on arvokasta ja uudemman rakennuskannan alkuperäinen tyyli tulee säilyttää. Erityisesti jälleenrakennuskauden talotyytit ovat hyvin suosittuja asuntoja edelleen.

Myös maatalousrakennuksia eri aikakausilta tulee säilyttää, sillä miljöö ei synny pelkästään asuinrakennuksista vaan kaikkien rakennustyyppien ja luonnonympäristön muodostamasta kokonaisuudesta. Kokonaisuus on osastensa summa ja jokainen yksikkö on historian kannalta merkityksellinen.

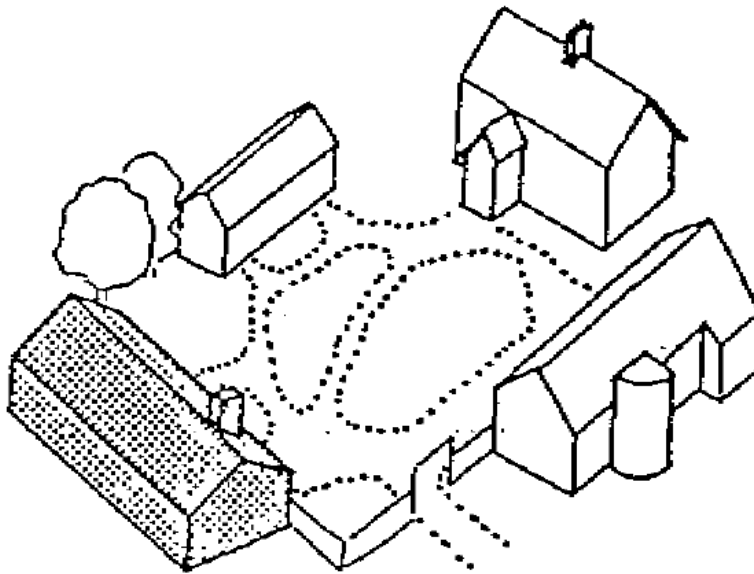
2.2 Täydennysrakentaminen arvokkaassa pihapiirissä

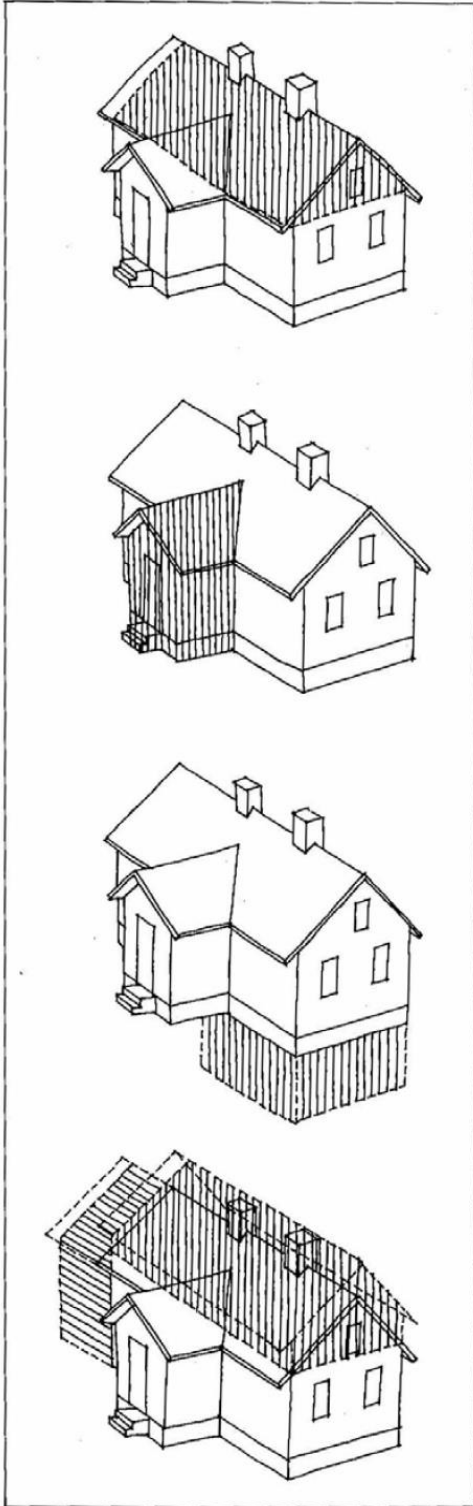
Pihapiiri muodostetaan perinteiseen tapaan asuinrakennuksen ja piharakennusten kehystämäksi suorakaiteen muotoiseksi pihapiiriksi. Näin syntyy pienilmastoltaan lämpötaloudellisesti edullinen tila, joka erityisesti aukealle paikalle rakennettaessa tuo säästöä lämmityskustannuksiin ja lisää pihan leikki- ja oleskelualueiden käyttömukavuutta.

Asuinrakennus sijoittuu tontin näkyvimälle paikalle siten, että se näkyy ensimmäisenä pihapiiriin saavuttaessa. Vanha hirsiasunto voidaan jättää kesäasunnoksi, jos asumistarpeet vaativat suuria muutoksia. Vanha, yksiaineinen hirsirakennus säilyy kylmilläänkin, jos siinä on ehjä katto, riittävästi tuulettuva ala- ja yläpohja ja huoneiden tuuleduksesta huolehditaan talvella savupiipun kautta ja kesällä ikkunoista. Hirsiseinät tulee laudoittaa hirren säilymisen turvaamiseksi.

Uudisrakennuksen tulee olla mittasuhteiltaan, materiaaleiltaan ja väritykseltään olevaan pihamiljööseen sopivia ja alisteisessa asemassa vanhoihin rakennuksiin nähden. Toiminnot tulisi hajauttaa useampaan rakennukseen suojaisan pihapiirin luomiseksi. Autot ja muut kulkuneuvot ja harrastusvälineet sekä pihakalusteet tulisi varastoida erillisiin talousrakennuksiin, joissa on myös ikkunallisia talous- ja harrastustiloja hallimaisen vaikutelman välttämiseksi. Jos tarvitaan isot nosto-ovet, ne tulisi maalata seinän väriseksi, jotteivät ne korostu liikaa.

Kasvillisuus ja istutukset ovat oleellinen osa vanhan pihapiirin viehätystä. Istutustyylin tulisi olla perinteinen, samoin kasvilajien. Ikkunan kohdille istutetaan syreeni- ja ruusupensaita, kuistin laidolle humalaa tai muuta köynnöstä, pirtin päähän iso kotikuusi ja kasvimaalle eli aidattuun tarhaan marjapensaita, raparperiä, yrttejä ja kesäkukkia. Perinteisiä puutarhan perennoja ovat mm. ritarinkannus, akileijat, palava rakkaus, Suomentatar, ukonhattu ja suopayrtti. Rantasaunan vieressä voi olla tuomia ja pihlajia. Taloon voi johdattaa koivukuja.

16 (37)

Rakennusta tulee ensisijaisesti laajentaa jatkamalla sitä rungon ja harjan suuntaisena.

1/2 kerroksista rakennusta voidaan laajentaa nurkasta siivellä, jonka katon kaltevuus on sama kuin olevan rakennuksen. Tällöin alkuperäisen katon toinen lape jatkuu saumattomasti laajennusosan kattona.

Laajennusosalla tulee olla täysin samanlaiset kattokaltevuudet kuin vanhassa rakennuksessa. Harjakattoiseen taloon ei pidä tehdä tasa- tai pulpettikattoista laajennusta eikä puutaloon tiili-seinäistä siipeä.

Julkisivukorjausten yhteydessä, kuten lämpöeristystä lisättäessä, tulee huomioida etteivät ikkunat jää syvälle suhteessa julkisivupintaan, eivätkä räystäät jää liian lyhyiksi talon mittasuhteisiin nähden.

Mikäli asuinrakennuksen tiloja halutaan laajentaa, tulisi ensin tutkia olemassa olevien tilojen uudet käyttöönottomahdollisuudet kellarissa ja ullakolla sekä mahdollisuus toteuttaa laajennus uudisrakennuksena samaan pihapiiriin.

Mikäli mainittuja tapoja ei ole mahdollista hyödyntää, laajennustavoista suositeltavin ja perinteinen on rakennuksen jatkaminen rungon suuntaisena ja muotoisena.

Rakennusta voidaan korottaa, jotta ullakolle saadaan tarvittava lisätila. Korottaminen on kuitenkin haastavaa ja vaatii hyvää suunnittelua ja mittasuhteiden tajuja.

Vanhat liedet ja uunit tulee säilyttää ja kunnostaa. Ne toimivat hyvänä perus- ja lisälämmönlähteenä.

Jos olevat ikkunat täytyy vaihtaa, tulee valita samanlaiset kuin aiemmin. Julkisivujen yksityiskohtia ei saa vähentää. Suositeltavaa on alkuperäisen kaltaisten listojen ja muiden yksityiskohtien palauttaminen sinne, mistä ne on poistettu.

Vanhan talon tulee näyttää vanhalta kunnostuksen jälkeenkkin, ajan patina saa näkyä.

2.3 Eri aikakausien rakentamistavan periaatteet

Rakentaminen kuvastaa aina aikansa ajattelutapaa ja varallisuutta. Rakentamisen kautta halutaan ilmentää asukkaiden ominaisuuksia ja arvostuksia.

Rakennustyyliä voidaan jakaa karkeasti viiteen eri vaiheeseen. Vanhin rakennustyyppi on 1700-1800 luvun **hirsirakentaminen**, josta esimerkkinä Kainuunkylän ja Taroniemen vanhimmat talot sekä Kristineströmin kartano ja keisarin maja Aavasaksalla. Taloja laajennettiin varallisuuden ja tarpeen mukaan ja osa talosta saattoi olla kylmillään tai keskeneräisenä vuosia. Taloja ja aittoja myös jaettiin perintönä ja siirrettiin uusiin paikkoihin. Rakennukset olivat siis elementtirakenteita (hirsielementti) hyvin ekologisia, pitkäikäisiä ja muunneltavia. Yksinkertaisen rakenteensa ansiosta ne voivat säilyä vuosisatoja.

Toinen vaihe on vuosisadan alun edistyksen aika, **kansallisromantiikka ja klassismi**. Rakennustyyliä edustaa esim. kristillinen kansanopisto, Purasenvaaran Alahuhdan talo Aavasaksan rautatieasema, Kaulirannan vanha koulu, Alkkulan koulumuseo, Tengeliön koulu ja Anttila. Rakennusaineena oli edelleen hirsi. Rakennukset rakennettiin korkeammiksi, kuistit muuttuivat kaksikerroksisiksi ja näyttäväksi pieniruutuisine ikkunoineen. Ikkunapuitteiden jakomalli muuttui kuusiruutuisesta T-ikkunaksi tai yhdeksänruutuiseksi. Varallisuuden kasvaessa taloja ei enää haluttu jakaa perintönä tai siirtää. 1930-luvun lama pienensi rakennuskokoa.

Kolmas vaihe on sodan jälkeinen **jälleenrakennuskausi 1940-1960**. Tällöin suunniteltiin uusi talotyyppimallisto. Näitä rakennuksia on erityisesti Kaulirannalla, missä on myös komea rapattu koulurakennus, Alkkulan koulu ja Eino Aho Oy:n iso kauppa ja toimistorakennus. Rakentaminen oli jo 30-luvulla aloitettua amerikkalaistyyppistä rankorakentamista, missä puutavaraa säästettiin. Suurin osa puutavarastammehan meni sotakorvausten maksamiseen. Materiaalipulan vallitessa rakennettiin lämpötaloudellisesti edullisia, kuutiomaisia ja lautaverhoiltuja, purueristettyjä taloja. Ullakkokerros otettiin myöhemmin käyttöön. Talot ovat edelleen yksiaineisia eli puuta eri muodoissaan ja rakennuksissa ei vielä ollut vesijohtoa tai kosteita tiloja. Kattomuoto on perinteinen harjakatto ja kuisti lautaverhoiltu. Kriittinen kohta on matalahko, umpinainen betonisokkeli, joka vaarantaa talon kylmillään säilymisen, jos tuuletusluukut on suljettu.

Neljäs vaihe on **modernismi 1960-1980**, jolloin perinteet heitettiin romukoppaan. Tyyliin kuului matalat, leveärunkoiset ja loivakattoiset tai jopa tasakattoiset rakennukset uutena julkisivumateriaalina tiili. Ikkunapinnat olivat isot halvan energian ansiosta. Rakennuksiin tuli vesi- ja viemäriiitännät sekä saunat. Tärkeää oli suora yhteys asunnosta samalla korkeustasolla olevalle pihalle. Seiniin ja kattoihin käytettiin moniaineisia ns. sandwich-rakenteita. Uudet rakentamistavat johtivat nykyisin todettuihin kosteusvaurioihin, mikä useimmiten johtuu liian matalasta perustamisesta ja vedeneristyksen puutteesta. Betoni ei ole vedenpitävä rakenne, opittiin myöhemmin. Tämän aikakauden rakennuksia sijoittuu pääasiassa asemakaavoitetuille alueille.

Viides vaihe, **jälkimodernismi ja ”jälkiromantiikka” 1980 –2000...** syntyi vastateesinä modernismin ideologialle, joka hylkäsi perinteet, ekologian ja säästäväisyyden ja edusti puhtaimmillaan 60-luvun optimismia ja tuhlailevaa elämäntapaa. Rakennukset muuttuivat vähitellen korkeammiksi ja jyrkkäkattoisemmiksi ja viime vuosikymmenenä myös energian säästöön, materiaalien ekologisuuteen ja rakenteiden toimivuuteen on kiinnitetty enemmän huomiota. Teknisistä virheistä on otettu opiksi. Uusliberalismin mahtaileva elämänsäsenne kuitenkin näkyy rakennusten suurentumisena ja koristeellisuuden lisääntymisenä, mikä voi johtaa liialliseen kirjavuuteen.

2000-2020 epävakauden vuodet, jolloin taloudellinen epävarmuus kasvoi. Alkuvaiheessa talo- ja asuntokoot edelleen kasvoivat mutta vuoden 2008 jälkeisen 10-vuotisen taantumana aikana asuntokoko alkoi laskea ja tyyli muuttua yksinkertaisemmaksi. Ihanteena on funktionalismin alkuvaiheen selkeys, isot lasiseinät ja osin tasakaton paluu. Pientaloista suurin osa on kuitenkin perinteisen harjakattoisia. Ilmastomuutoksen hillintä edellyttää energiapihejä ja jopa 0-energiataloja, minkä pelätään johtavan uudenlaisiin rakennevaurioihin. Sisäilmaongelmat ovat jo nyt melko yleisiä.

Kaikki nämä vaiheet ja tyylit ovat helposti tunnistettavia ja historiallisesti tärkeitä. Kunkin aikakauden rakennuksia tulee korjata ajan tyylin mukaisesti, jolloin niiden arvot säilyvät tulevaisuuden suojelupäätöksiä varten.

2.4 Peruskorjauksen oppaita

Ympäristöministeriön korjausavustukset

Avustukset on tarkoitettu kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen sekä säilyttämisen edellyttämiin selvityksiin. Avustukset koskevat lähinnä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ulkopuolisia kunnostuksia sekä myös merkittävään maisema-alueeseen sisältyvän rakennetun ympäristön hoitoa ja kunnostuksia. Avustuksista päättää Lapin ELY-keskus ja haku aika on vuosittain.

Museoviraston entistämisasiavustukset

Avustukset on tarkoitettu kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden konservointiin, kunnostamiseen (ei perusparannukseen) tai historiallisen asun palauttamiseen. Ehtoina tuen myöntämiselle on, että rakennuksen tai alueen ominaisluonne ja historiallisuus säilyy (vain pienet muutokset sallitaan), rakennuksen käyttö sopeutetaan oleviin tiloihin ja työ tehdään perinteisin menetelmin ja rakenteellisin ratkaisuin sekä alkuperäisin tai niitä vastaavin materiaalein. Haku aika on vuosittain syyskuun loppuun saakka.

Opetusministeriön seurantalosten korjausavustukset

Avustukset on tarkoitettu rekisteröidyille yhdistyksille tai muille oikeustoimikelpoisille yhteisöille (säätö, osuuskunta tms.) kansalaistoimintaan tarkoitettujen seurantalosten korjaamiseen.

Valtion ja kunnan korjausavustukset

Omistusasuntojen parantamiseen voi hakea tukea *valtion asuntorahastolta*. Esimerkiksi kunnostamislainalle on mahdollista hakea korkotukea. *Kuntalta* voi hakea korjausavustuksia vanhusten ja vammaisten asuntojen korjaustöihin, terveyshaittojen poistamiseen ja asuinrakennusten kuntoarvioihin. Uusia avustuskohteita ovat tilojen käyttötarkoituksen muuttaminen palvelutiloiksi ja nuorten asuntojen omatoiminen korjaustoiminta.

Museoviraston korjauskortisto, www.nba.fi

1. Yleiskortti, 2. Lämmöneristyksen parantaminen, 3. Ulkolaudoituksen korjaus, 4. Huopakaton korjaus, 5. Peltikaton korjaus, 6. Tiilikaton korjaus, 7. Peltikaton maalaus, 8. Ikkunoiden korjaus, 9. Ovien korjaus, 10. Kuistin korjaus, 11. Kosteiden tilojen rakentaminen, 12. Keittomaali, 13. Öljymaali, 14. Tulisijat, 15. Puukaupunkien pihat ja aidat, 19. Pärekatto, 20. Tapettien historiaa, 23. Kalkkimaali

Korjausoppaat

- Puutalon korjaus, Eino Niskala 1993
- Talotohtori, Panu Kaila 1999

3 UUDISRAKENTAMINEN

3.1 Rakennuslupamenettely

Rantavyöhykkeellä saa rakentaa yleiskaavassa rakentamiseen merkityille alueille suoraan kunnan myöntämällä rakennusluvalla. Jos halutaan rakentaa enemmän ja muualle kun A, AT, AM, RM tai RA-alueille, tulee hakea poikkeamislupaa, jonka voi ranta-alueelle myöntää kunta. Koska yleiskaavassa rakennusoikeus on jaettu kantatilaselvityksen perusteella tasapuolisesti, poikkeamiseen tarvitaan erityisiä perusteita tai yleiskaavan muuttamista.

Rantavyöhykkeen rajaus näkyy kaavakartalla.

Rantavyöhykkeen ulkopuolella asuinrakennuksen tai loma-asunnon rakentamislupa voidaan myöntää suunnittelutarveratkaisuna yleiskaavassa rakentamiseen osoitetuille alueille sekä kunnan poikkeamispäätöksellä M tai MT-alueelle.

Maa- ja metsätalouden harjoittamiseen tarvittavia rakennuksia voidaan sijoittaa kunnan myöntämällä rakennusluvalla M ja MT-alueille.

Maisemallisesti arvokkaille peltoalueille MA tai ympäristöarvoja omaaville MY-alueille asuntorakentaminen on kielletty.

MA alueille voidaan rakentaa maatalouden harjoittamiseen liittyviä rakennuksia ja rakennelmia muttei maatalouden suuryksikköä siihen liittyvine huoltotiloineen. Maatalouden suuryksikkö tarvitsee aina suunnittelutarveratkaisun ja ympäristöluvan ja ne on sijoitettava MT tai M-alueille – mieluummin metsän reunaan missä ne istuvat maisemaan parhaiten.

3.2 Rakennuspaikan valinta

Yleiskaavassa on esitetty ohjeelliset rakennuspaikat ja kyläalueet. Ne on pyritty sijoittamaan maiseman kannalta sopivimpiin paikkoihin. Koska yleiskaava tehdään mittakaavassa 1:10 000 ja tehdyt selvitykset rantojen **tulvan ja sortumavaaran** osalta antavat likimääräisen tarkkuuden, rakennuksen ja tontin paikka maastossa katsotaan tarkemmin rakentamislupahakemuksen yhteydessä. Tällaiselle alueelle rakentamista tulisi kuitenkin pohtia erittäin tarkasti mm. ilmastomuutoksen lisäuhkien valossa.

Rakennuspaikka ei saa olla tulvauhan alainen. Jos osa rakennuspaikan pinta-alasta on tulvauhan alainen, tulee rakentamisvaiheessa varmistaa, että kastuvat rakenteet sijoittuvat tarpeeksi korkealle. Alueille suositellaan rossiperustusta eli tuulettuvaa alapohjaa, ei maavaraista perustuslaattaa. Tulvauhkan torjunta varmistetaan rakennuspaikan muokkauksella. Pengerrykset eivät kuitenkaan saa olla yli metrin korkuisia.

Rakennuspaikan liikenneyhteyksien tulee olla kunnossa ympärivuotisesti – vaikkapa naapuritontin kautta. Vakituisesti asutuilla rakennuspaikoilla palo- ja pelastuslaitoksen pääsy tontille tulee turvata. Teiden korottamista poikkeustapauksia varten (tulva kerran 100 vuodessa) ei suositella, sillä se pilaa maisemaa ja ohjaisi tulvavedet toisaalle.

Rakennuspaikan tarkemmassa suunnittelussa tulee huomioida valtioneuvoston antamat sisä- ja ulkomelutasoja koskevat ohjearvot (tai kulloinkin voimassa olevat ohjeet ja määräykset). Meluvaikutuksia voidaan vähentää ensisijaisesti rakennusten ja piharakennusten sijoittelulla sekä tarvittaessa rakennusten teknisillä ratkaisuilla. Sisätilat on helppo suojata mutta ulko-oleskelupihat edellyttävät rakennusten sijoittelua niin, että ne asettuvat pihan melusuojiksi.

Taulukko 2.2 Valtioneuvoston päätös melutason ohjeistoista (993/1992).

Keskiäänitaso L_{Aeq} enintään		
Ohjeavot ulkona	Päivällä	Yöllä
Asumiseen käytettävät alueet	55 dB	50 dB (uudet alueet 45 dB)
Virkistysalueet taajamissa ja taajamien välittömässä lähelsyydessä	55 dB	50 dB (uudet alueet 45 dB)
Hoitolaitoksia palvelevat alueet	55 dB	50 dB (uudet alueet 45 dB)
Oppilaitoksia palvelevat alueet	55 dB	-
Loma-asumiseen käytettävät alueet ja leirintäalueet	45 dB	40 dB
Virkistysalueet taajamien ulkopuolella ja luonnonsuojelualueet	45 dB	40 dB
Ohjeavot sisällä	Päivällä	Yöllä
Asuin-, potilas- ja majoitushuoneet	35 dB	30 dB
Opetus- ja kokoontumistilat	35 dB	-
Liike- ja toimistohuoneistot	45 dB	-

YLEISKAAVAMÄÄRÄYKSET, JOTKA KOSKEVAT UUSIEN RAKENNUSTEN PAIKKOJA

2. Rakennushankkeeseen ryhtyvän tulee osoittaa rakennuspaikan rakennettavuus ja tarvittaessa toimenpiteet rakennuspaikan vahvistamiseksi rakennusluvan yhteydessä.

7. Rakennuspaikka ei saa olla tulvauhan alainen (MRL 116§). Alaville alueille rakennettaessa tulee huomioida tulva- ja kosteusvahinkojen vaara. Kosteudelle alttiit rakennusosat on sijoitettava vähintään 0,5 m ylemmäksi kuin kaavakartalla osoitettu korkein tulvakorkeus, joka on Tornionjoella ja Tengeliönjoella (Portimokosken voimalaitokselle saakka) kerran 100 vuodessa laskettu tulvakorkeus (HW 1/100), Portimojärvellä voimalaitoksen säännöstelyn yläraja lisättynä 1 m, elleivät kaavan hyväksymisen jälkeen valmistuvat selvitykset muuta osoita, taikka rakennusluvan myöntävä viranomainen ei olosuhteista johtuen vaadi rakennusta sijoitettavaksi korkeammalle. Mikäli em. rakentamiskorkeus on joskus ylitetty (jääpatotulva), on tämä korkeus otettava määrääväksi korkeudeksi alimpia rakentamiskorkeuksia määrättäessä.

9. Rakennuspaikan maanpinnan korkeutta ei saa oleellisesti (yli 1 m) muuttaa luonnollisesta maanpinnan korkeudesta.

RA

LOMA-ASUNTOALUE

Alue varataan loma-asuntojen rakentamiseen. Rakennetun ympäristön ja rantakasvillisuuden säilymiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Erityisesti rannassa tai reunavyöhykkeenä oleva puusto tulee säilyttää.

Rakennuspaikan vähimmäiskoko tulee olla 2000 m². Rakennusten yhteenlaskettu kerrosala saa olla enintään 180 k-m².

RA-1

TULVAVAARA-ALUEELLE SIJOITTUVA, OLEVA LOMA-ASUNTOALUE

Rakennusten korjaaminen on sallittua. Uudisrakentamista vastaavalla tavalla rakentaminen ratkaistaan poikkeamismenettelyssä.

Mikäli myöhemmissä selvityksissä todetaan, että tontti tai riittävän suuri tontin osa sijaitsee tulvarajauksen yläpuolella, voidaan tontin rakennusoikeus ratkaista tapauskohteisesti tontin koosta ja sijainnista riippuen kuten RA-alueella.

YLEISKAAVAMÄÄRÄYKSIÄ

3. Asunto- tai loma-asutokäyttöön tarkoitetun rakennuspaikan tulee olla pinta-alaltaan vähintään 3000 m². Mikäli rakennuspaikka voidaan liittää pienpuhdistamoon tai muun yleisen jätevesien käsittelyn piiriin, on rakennuspaikan vähimmäiskoko 2000 m².

8. Uusille rakennuspaikoille tulee johtaa tonttitiet ensisijaisesti olemassa olevien pääsyteiden ja maantieliittymien kautta. Yleisten teiden varsilla tarvittavat liittymäluvat tai liittymän käyttötarkoituksen muutokset tulee hakea ennen rakennusluvan myöntämistä.

Uusia teitä rakennettaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, ettei niiden rakentamisesta aiheudu merkittäviä maisemallisia vaurioita ja että pelto- ja niittyalueet säilyvät mahdollisimman yhtenäisinä kokonaisuuksina.

3.3 Pihapiirin ja rakennusten sijoittelu

Vanhat pihapiirit ovat sijoittuneet maisemallisesti parhaimmille paikoille peltojen reunoille ja teiden varsiiin missä niiden paikat ovat vakiintuneet vuosisatojen aikana. Vielä avoimet peltomaisemat ovatkin tärkeä osa arvokasta kulttuurimaisemaa ja sinne ei tule sijoittaa uudisrakentamista. Rantaviljelykset ovat arvokkaita maisema-alueita ja uudet rakennukset herkästi rikkovat alueen tunnelmaa ja maisemaa.

Uutta ei tulisi rakentaa suojellun pihapiirin kylkeen tai suojeltujen pihapiirien väleihin vaan mieluummin etäämmälle niiden taustalle metsän rajaan tai metsäsaarekkeisiin. Vältä

maalaisympäristöön kannattaa uudet pihapiiritkin sijoittaa väljästi mutta rakentaa tiivis pihapiiri. Asuinrakennuksen ikkunoista tulisi olla vapaa näköala metsä- tai peltomaiseen ja suoraa näkymää naapurin ikkunaan tulisi välttää. Sisäänkäynti taloon on suunniteltava pihan kautta, ei kaupunkimaisesti suoraan tieltä.

Asuinrakennuksen paikka tontilla riippuu tontin sijainnista ja ilmansuunnista. Rakennusten suojaaman pihan tulisi avautua lämpimään ilmansuuntaan etelään tai länteen. Myös pihalta ja rakennuksista avautuvat näkymät kannattaa ottaa huomioon.

Avoimilla kulttuurimaisema-alueilla rakennusten sijoittelussa on ensisijaisesti mietittävä kylämiljööseen sopiminen. Kaikkein arvokkaimilla alueilla lisärakentamista voidaan sijoittaa joko olemassa olevaan pihapiiriin tai sopivaan metsäsaarekkeeseen.

Rakennuspaikan tulisi olla sellainen, että maanpinnan taso voitaisiin säilyttää ennallaan, jolloin rakennukset istuvat maisemaan luontevammin.

Kyläalueille voidaan rakentaa asuinrakennuksia ja loma-asuntoja vähintään 3000m² tonteille, jos niillä ei ole yleistä viemäriä. Osa tontista voi ulottua kaavassa osoitetulle peltoalueelle, mutta se osa tulee hoitaa kaavamääräyksen mukaan avoimena viljelymaana, esim. perunapeltona tai lemmikkieläinten hakamaana.

Asuinrakennusten **A-tonteille voi rakentaa enintään 500 k-m² asunto-, talous-, varasto- ja työtilarakennuksia.** Maaseudulle suositellaan perinteistä rakennusten sijoittelutapa umpi-pihan muotoon, missä käynti rakennuksiin on sisäpihan puolelta. Autotalli tulisi sijoittaa isomman, ikkunallisen varasto- tai työtilarakennuksen osaksi, jolloin uusi rakentaminen muistuttaa enemmän perinteisiä pihapiirejä.

Pienyrityisyys, käsityöt ja etätyöskentely vaativat pienehköjä työhuoneita tai verstaita, jotka on suositeltavaa sijoittaa erilliseen piharakennukseen, mikä suo paremmin työskentelyrauhan ja asiakkaiden vierailut kuin asunnossa työskentely. Tällaiseen rakennukseen

voidaan myös luontevasti sijoittaa isompi saunaosasto, kodinhoitohuone ja pieni si-
vuasunto.

Melualueella olemassa oleviin pihapiireihin rakennettaessa talousrakennukset tulee sijoit-
taa niin, että ne suojaavat oleskelupihaa melulta.

Loma-asuntojen rakennusoikeus on 180 k-m², joka voidaan sijoittaa asuntoon, talous- ja
varastorakennuksiin. Kylälle sijoittuvien loma-asuntojenkin on oltava tyyliään talomaisia,
esim. pieniä torppia tai kesäpirttejä riippuen ympäristön rakennuskannan mittakaavasta,
tyylistä ja iästä.

Tarvittavat varastot ja autotallit tulee rakentaa erilleen päärakennuksesta pihapiirin muo-
toon. Saunan sijoittamista erilliseen piharakennukseen kannattaa harkita, koska silloin
saunan perinteinen merkitys korostuu ja kaikki saunaan liittyvät tilat saadaan ikkunallisiksi
ja väljemmiksi. Myös jätehuoltomääräysten mukaiselle jätteiden lajittelulle tarvitaan omat
tilansa. Toimintojen jakaminen useampaan rakennukseen helpottaa myös rakennusten
suunnittelua, sillä tilojen sijoittelua on vaikea saada toimivaksi yhteen rakennukseen ja
julkisivua maalaismaisemaan sopivaksi.

Rakennusjärjestyksen mukaan kylä- ja haja-asutusalueilla rakennuspaikalle saa rakentaa
enintään 20% rakennuspaikan pinta-alasta, ellei kaavassa toisin määrätä (180 k-m²).
Rakennuksen etäisyyden rannasta tulee olla 20 metriä kun rakennus on kooltaan alle 70
k-m² ja 30 metriä kun rakennus on kooltaan yli 70 k-m². Saunarakennuksen, joka on
pohjapinta-alaltaan enintään 20 k-m², saa rakentaa em. etäisyyksiä lähemmäksi, mutta
kuitenkin vähintään 10 metriä rantaviivasta. Lisäksi voidaan huomioida jo oleva raken-
nuskanta ja suhteutetaan etäisyys siihen, huomioiden maaperän laatu, vesihuollon järjes-
täminen sekä tulva- ja sortumavaara. Tällöin tulee huomioida, että jäteveden käsittely- ja
johtamispaikan vähimmäisetäisyys vesistöstä on 30 metriä.

Valtakunnallisena tavoitteena on pudottaa rajusti energian kulutusta ilmastomuutoksen
lieventämiseksi. Se edellyttää, että uusi rakennuskanta on ns. passiivienergiataloja tai 0-
energiataloja, joiden energian kulutus on hyvin pieni ja energiaa kerätään esim. tontilta
maalämpönä ja aurinkokeräimin katoilta. Kulutushuippuja tasaamaan suositellaan ilma-
lämpöpumppuja ja varaavia puu-uuneja.

Matalahko, kaksikerroksinen asuinrakennus Aihkitalon mallistosta.

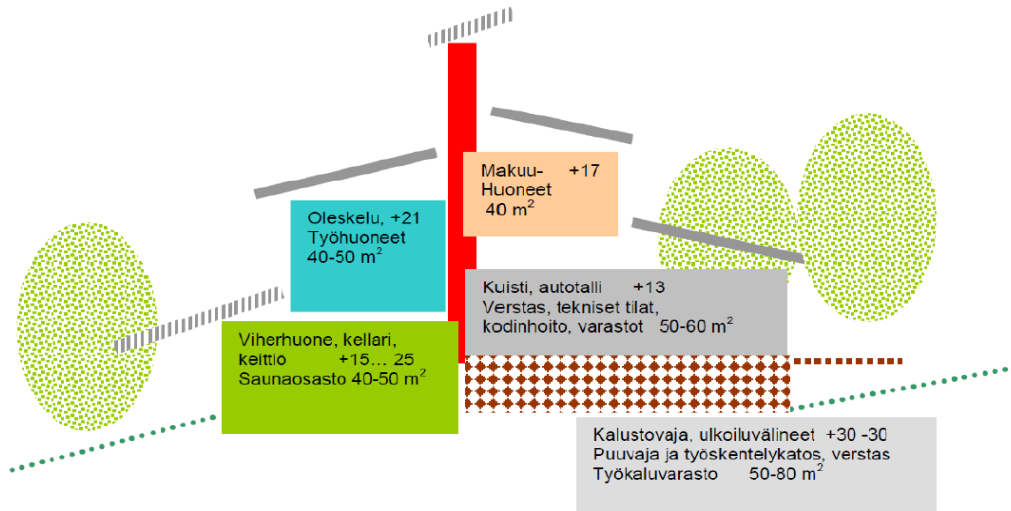
Loma-asuntojen tulee olla kooltaan kohtuullisia, ei ylimitoitettuja. Rakennuksiin tulee suunnitella erilaisia lämpövyöhykkeitä ja ne tulisi voida jättää kylmilleen, jos käyttöä ei ole jatkuvasti. Huolto- ja varastotiloja voidaan sijoittaa kylmiin tai puolikylmiin piharakennuksiin.

Asunto on suositeltavaa rakentaa kellarillisena, kuutiomaisena massana, joka on lämpötaloudellisesti edullinen. Ekologisessa rakennuksessa voi olla erilaisia lämpövyöhykkeitä edeten ytimen sydänmuurista lämpimiin oleskelutiloihin +22C, viileisiin makuutiloihin +17C ja vaihtumisvyöhykkeen varasto- ja talvipuutarhatiloihin +10C

EKOLOGISEN RAKENTAMISEN PERIAATTEITA

- Käytetään kestäviä, perinteisiä rakennusmateriaaleja ja yksinkertaista (yksiaineista) ja selkeää rakennustapaa. Yksiaineisuus = esim. puutuotteet: hirsi, lauta, paperi, selluvilla, (heinä, turve) ja kivituohteet: tiili, harkko, luonnonkivi, hiekka, lecasora, kivilaatat, (lasi)
- Taloudellisuus saavutetaan kuutiomaisella rakennusmassalla ja tehokkailla pohjaratkaisuilla.
- Pienet ikkuna-aukot ja niiden sijoittelu ilmansuuntia hyödyntäen säästää energiaa.
- Rakennus voidaan jättää kylmilleen vesipistettä lukuun ottamatta.
- Rakentamisessa käytetään mahdollisimman paljon paikallisia tai lähiseudun materiaaleja, erityisesti puuta /hirttä.
- Energian / lämmönlähteenä paikallista energiaa joko passiivisesti tai aktiivisesti hyödyntäen: maalämpö, aurinkolämpö ja -sähkö, tuulivoima, puu.

Tilat on suositeltavaa jakaa energiataloudellisiin lämpövyöhykkeisiin.

Peltoaukeille ja niiden reunamille sijoittuvat uudisrakennukset tulee rakentaa hahmoltaan perinteisen ryhdikkäiksi; perinteinen runkosyvyys on noin 7 metriä eli tåkäläisen hirren mitta. Harjakaton kaltevuus on 1:1,5 – 1:2,5. Aumakattoa ei tule tehdä, koska se ei ole täällä perinteinen.

Asuinrakennukset tulisi rakentaa ensisijaisesti puusta. Mikäli rakennetaan hirsirakennus, tulee se toteuttaa lyhtynurkkasalvoksella ja höylä- tai veistetyistä hirrestä ja verhoilla ulkopuolelta laudalla. Lomarakennusalueilla voi käyttää hirsipintaakin. Aukeille kyläalueille ei tule rakentaa itäsuomalaista pyöröhirsi rakennusta, jossa on pitkänurkka salvosrakenne.

Koska uudisrakennusten piha-alueilla ei ehkä ole olemassa olevaa kasvillisuutta, on uuden rakennusryhmän itsessään muodostettava avoimeen maisemaan sopeutuva kokonaisuus. Piharakennukset tulee suunnitella niin, ettei niiden koko kasva lähelle asuinrakennusten kokoa. Piharakennuksetkin voidaan rakentaa puusta, mutta myös rapattu harkko käy isompiin tai palovaarallisiin talousrakennuksiin.

Autotallia ei tulisi sijoittaa asuinrakennukseen, koska sen ovet hallitsevat liikaa julkisivua ja rakennuksesta tulee helposti liian pitkä. Kun varastotilat sijoitetaan eri rakennukseen, voidaan uusikin pihapiiri rajata heti alussa jo kahdelta sivulta. Kulkuvälineiden talli tulee sijoittaa siten, ettei koko keskeinen piha-alue talon edessä muodostu kääntöpaikaksi.

Maatilan talouskeskusten rakennusten sijoittelussa on huomioitava pihapiirissä tapahtuva yritysliikenne, jota ei tule ohjata asuinpihan kautta. Tuotantorakennukset tulee sijoittaa omaksi ryhmäkseen esim. olevan talusrakennuksen toiselle puolelle tai etäämmälle metsäsaarekkeen kupeen.

Muoto

Päärakennus on perinteisesti korkea ja komea. Rakennuksissa on ollut yleensä ullakokerros. Matala ja syvärunkoinen rakennus poikkeaa olemukseltaan liikaa perinteisestä ympäristöstä. Kapea runko tekee rakennuksen sisätilat valoisammaksi, kun talon keskelle ei jää ikkunattomia tiloja.

- Lattian voi nostaa selvästi irti maasta (rossipohja)
- Huonekorkeus suurempi (vähentää ilmanvaihdon tarvetta)
- Ullakkokerros (varastona, myöhemmin mahd. asuintiloiksi)
- Kattokaltevuus 1:1 – 1:2

Talusrakennukset taas ovat selvästi matalampia – usein niin matalia, että ovet lähes koskevat räystääseen. Mataluuden ansiosta ne voivat olla hyvinkin pitkiä eivätkä silti hallitse pihapiiriä. Kuitenkin pihapiirin koko asettaa rajat rakennusten pituudelle, missä isonkin kartanon sisäpihan mitta on enintään 20 metriä kanttiinsa, yleisimmin 10-15 metriä.

Materiaalit ja värit

Julkisivujen päämateriaalina tulisi olla puu. Puuverhous soveltuu parhaiten maalaismaisemaan. Myös höylähirsirakennukset ovat mahdollisia. Lautaverhousta voidaan elävöittää harkiten vaihtamalla verhouslautojen suuntaa mutta lopputuloksen on kuitenkin oltava harmoninen. Samasta syystä on hyvä välttää rakennusosien (esim. ikkunoiden) voimakasta koristelua varsinkin avoimessa maisemassa. Sisäänkäyntikuisti tai veranta on perinteisesti ollut se rakennusosa, johon on käytetty koristeaiheita muuta rakennusta enemmän.

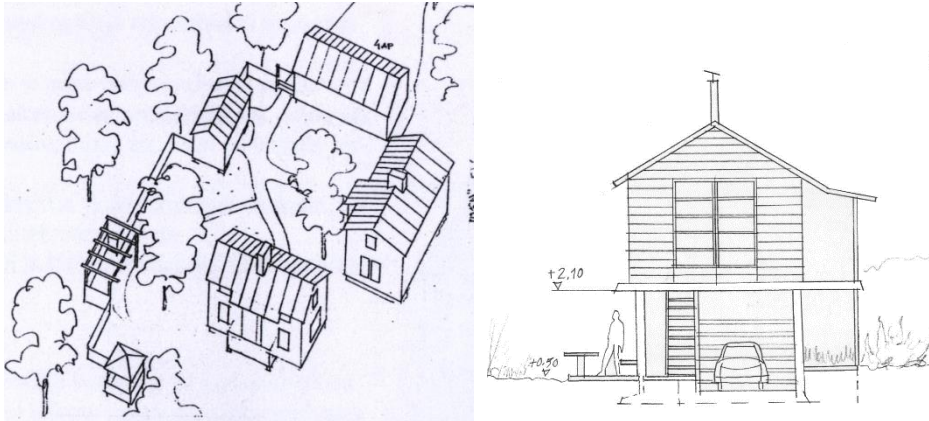
Julkisivun väriksi puna- tai keltamulta valkoisella korostettuna on varma valinta alueilla, missä on vanhaa rakennuskantaa. Toki muutkin vaaleat, lämpimät sävyt ja harmaa sopivat jokivarren maalaismaisemiin. Puhtaita ja kylmiä perusvärejä (esim. valkoinen, sininen) tulee kuitenkin välttää. Aina tulee sovittaa värit ympäristöön ja naapuruston värimaailmaan sopiviksi.

Kattomateriaaleista sopivia ovat huopa, tiili ja pelti. Katon värin tulee olla hillitty, tumman harmaa, ruskea tai lämmin punainen. Syvä musta on useimmille paikoille liian raskas väri, mutta soveltuu metsään ja rinteisiin, mistä väri ei saa näkyä kauas. Katteen väri on hyvä sovittaa olevan naapuruston asuinrakennusten kатteen väreihin. Punaiset ja ruskeat sävyt sopivat hyvin yhteen samoin kuin harmaan värin eri tummuusasteet ja maalaamaton peltikate. Samassa pihapiirissä tulee käyttää samaa kattomateriaalia tai väriä siten, että asuinrakennuksen kate voi olla arvokkaampi kuten kattotiili ja varastoissa huopakate.

3.4 Loma-asunnot ja matkailurakentaminen

Loma-asuntojen sijoittelussa noudatetaan samoja periaatteita kuin vakituisten asuntojenkin suhteen. Erityisesti avoimille paikoille sijoittuvat loma-asunnot on pyrittävä tekemään tyyliltään talomaisiksi, jotta ne sopeutuvat kylämaisemaan.

Metsässä voidaan pihapiiri muodostaa vapaammin kuin aukeilla alueilla. Olemassa oleva puusto rajaa pihaa siellä, missä rakennuksia ei ole. Rakennuksia sijoittaessa tulee olemassa olevat rakennukset ja lähinaapurit kuitenkin ottaa huomioon, niin ettei oleellisesti poiketa olemassa olevan ympäristön rakenteesta. Piha-alueen ympärille tulee jättää mahdollisimman paljon olevaa puustoa suojaamaan oleskelu- ja leikkialueita. Puusto tekee uudesta pihapiiristä valmiimman näköisen, jolloin se sopeutuu nopeammin ympäröivään maisemaan. Metsiin sijoittuvien uusien loma-asuntojen tulee olla värisävyiltään tummia. Pihapiiriä muodostamaan tarvitaan useampi kuin yksi rakennus.

Kostealle paikalle tai rantakoivikkoon voidaan rakentaa korkeiden pilareiden varaan.

Maatilamatkailu

Olemassa oleville kyläalueille AT mahdollisesti syntyvät maatilamatkailutoiminnot suunnitellaan niin, että ne täydentävät olevaa rakennetta ja ottavat huomioon muut ympäröivät toiminnot. Ohjeet löytyvät kohdasta kulttuuriympäristöön rakentaminen.

Uudet alueet, jotka eivät sijaitse kyläalueen läheisyydessä tai avoimessa, arvokkaaseen kulttuuriympäristöön liittyvässä maastossa, voidaan toteuttaa modernilla tavalla. Silloinkin on huomioitava alueen erityispiirteiden tuomat vaatimukset.

Maatilamatkailuun liittyviä ohjelmapalveluja ovat mm. jokikalastus, marjastus, ratsastus, poro- ja moottorikelkkasafarit, jotka vaativat pihapiiriin omat varasto- ja toimintatilansa.

Pieni rantasauna voi sijoittua etäämmälle pihapiiristä.

3.5 Tuotantorakennukset

Maatalouskulttuurin muutos on tuonut mukanaan uudentyyppiset tuotantorakennukset. Myös näiden suunnittelussa tulee ottaa vanha rakennuskanta ja -perinne huomioon.

Maatalouden suuryksiköt ovat kooltaan niin suuria, etteivät ne sovi perinneympäristöön tai lähelle jokea. Suuryksiköt onkin sijoitettava tilan peltojen ja metsän reunaan.

Rakennusmateriaaliksi suositellaan teräselementtejä tai harkkomuurausta. Pihattoihin ja suojakatoksiin suositellaan puuta. Sisustukseen valmistetaan esim. aita- ja seinäelementtejä kierrätysmuovista. Julkisuvun värien tulee olla maisemaan sulautuvaa tummaa sinistä tai tummaa harmaata. Harkkorakenteet voidaan rapata harmaalla laastilla.

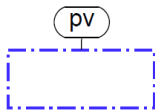
3.6 Vesi- ja jätevesihuolto

Suurimmalla osalla osayleiskaava-aluetta ei ole yleistä viemäröintiä. Haja- ja loma-asutuksen vähäisetkin jätevedet saattavat riittämättömästi käsiteltynä aiheuttaa haitallisia muutoksia vesistöissä ja pohjavesissä. Kaavamääräyksillä ohjataan jätevesien käsittelyä.

YLEISKAAVAMÄÄRÄYKSIÄ

VESI- JA JÄTEHUOLTOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET:

1. Rakennuslupahakemukseen tulee liittää jätevesien käsittelyä ja johtamista koskevat suunnitelmat sekä selvitys siitä, että laadultaan soveltuvaa talousvettä on riittävästi saatavissa.
2. Jätevesien käsittelyssä on noudatettava kulloinkin voimassa olevaa lainsäädäntöä ja -asetusta sekä Ylitornion kunnan rakennusjärjestystä. Jätevedet on käsiteltävä alan asiantuntijan ja kunnan hyväksymän suunnitelman mukaan siten, ettei pohjavesiä ja pintavesiä saastuteta.
3. Jätevettä tuottava kiinteistö on liitettävä yleiseen viemäriin, jos se sijaitsee sellaisella viemärlaitoksen toiminta-alueella, jossa liittyminen on mahdollista.
4. Mikäli viemäriverkkoon ei ole mahdollista liittyä, tulee kaikki pysyvän asutuksen jätevedet käsitellä ensisijaisesti maapuhdistamolla tai tehdasvalmisteisella pienpuhdistamolla. Puhdistamoa voidaan käyttää joko kiinteistökohtaisesti tai keskittää useampia kiinteistöjä samaan puhdistamoon.
5. Loma-asuntoihin ja saunarakennuksiin tulee ensisijaisesti rakentaa kompostoiva käymälä tai kiinteällä säiliöllä varustettu kuivakäymälä. Tällöin pesuvedet voidaan käsitellä maahanimeytyksellä tai maasuodattimella. Mikäli loma-asuntoon tulee paineistettu vesi ja vesikäymälä, tulee jätevesien käsittely toteuttaa samantasoisesti kuin pysyvän asutuksen kohdalla.
6. Kiinteistöt tulee liittää jätelain mukaisesti jätehuoltoon.

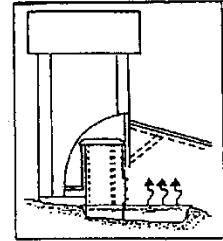
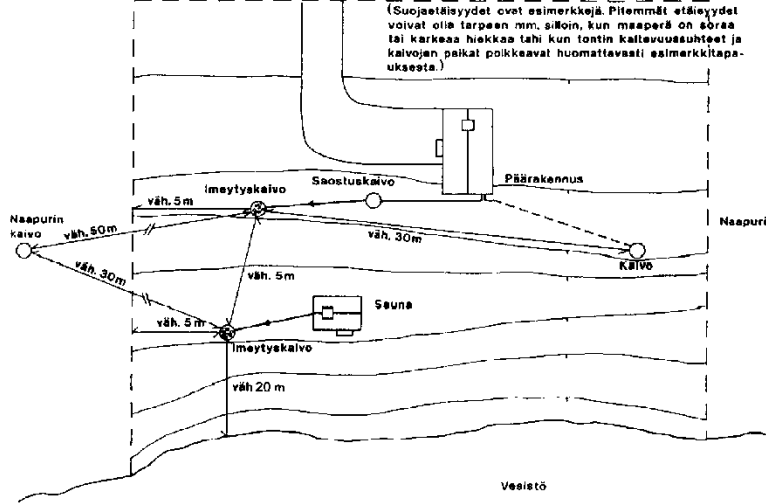
Pohjavesialue.

Merkinnällä osoitetaan yhdyskuntien vedenhankinnan kannalta tärkeät (1. luokka, pv-1) ja vedenhankintaan soveltuvat (2. luokka, pv-2) pohjavesialueet. Pohjavesialueilla tapahtuvaa rakentamista ja muita toimintoja rajoittavat pohjaveden pilaamiskielto (YSL 17 §) ja pohjaveden muuttamiskielto (VL 3 luvun 2 §).

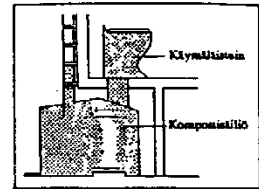
Alueella ei sallita pohjaveden laatua tai määrää vaarantavia rakennustoimenpiteitä tai toimintoja. Alueelle ei saa sijoittaa sellaista uutta teollisuutta tai muuta siihen verrattavaa toimintaa, joka valmistaa, varastoi tai käyttää toiminnassaan pohjavettä vaarantavia kemikaaleja tai muita aineita. Pohjaveden laatuun ja määrään vaikuttavista toimenpiteistä on tarvittaessa pyydettävä paikallisen ELY-keskuksen lausunto. Öljy- tai polttoainesäiliöt, sekä muiden pohjaveden puhtautta vaarantavien aineiden säiliöt ja varastot tulee varustaa riittävän tilavilla suoja-altaiilla ja sijoittaa maan päälle rakennusten sisätiloihin tai katoksen alle. Jätevesien imeyttäminen tai muu päästäminen maaperään on kielletty.

ESIMERKKI JÄTEVESIEN KÄSITTELYJÄRJESTELYSTÄ LOMA-ASUNNOLLA, JOSSA EI OLE WC:TÄ JA MAAPERÄ SOVELTUU IMEYTYKSEEN

1. TONTTIPIIRROSESIMERKKI

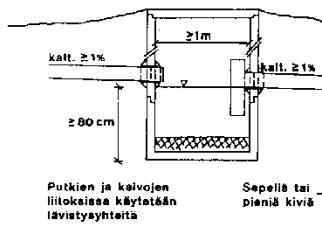

Kuivikkäymälä

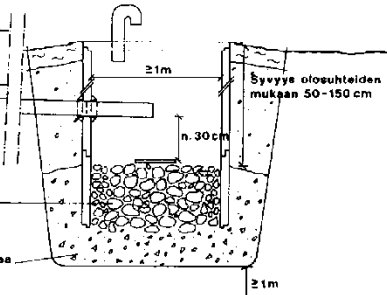

Suorakompostikäymälä

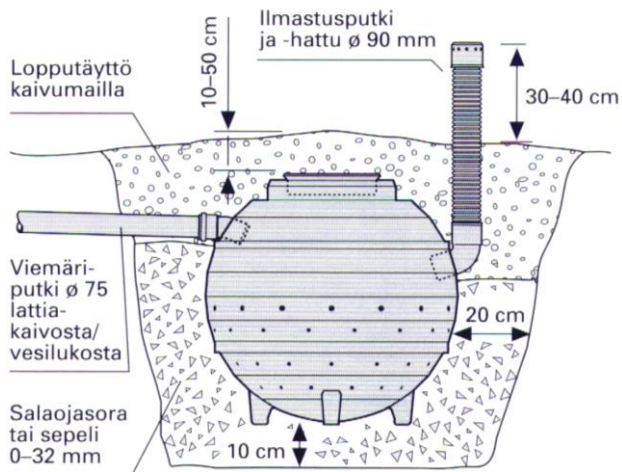
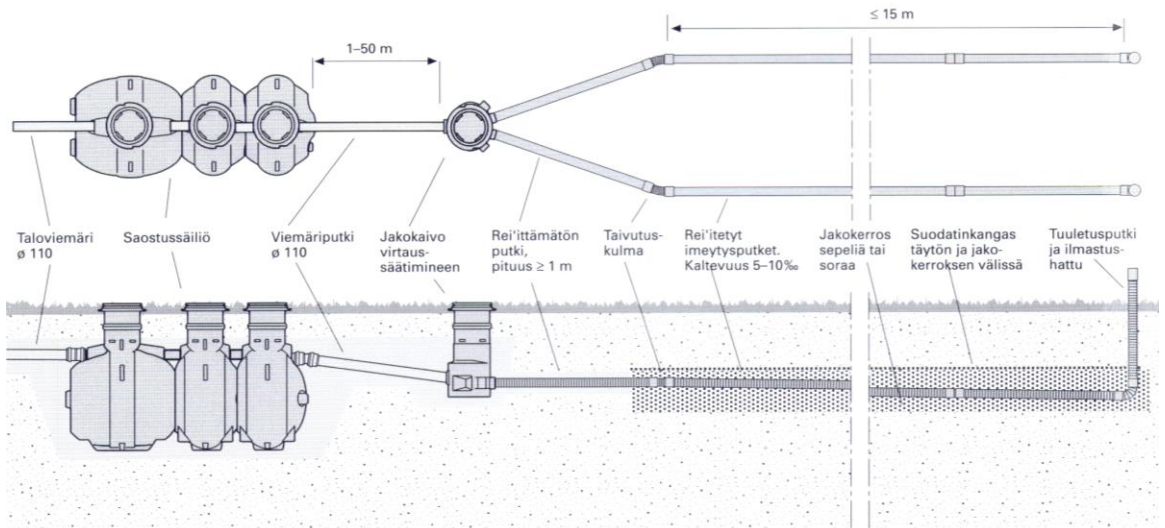
2. YKSIOSAINEN SAOSTUSKAIVO

3. IMEYTYSKAIVO

Uponor Sako -imeytysjärjestelmä

Vähäisten sauna- ja pesuvesien imeytyskaivo.

4. MAISEMANHOITO JA PIHARAKENTAMINEN

4.1 Kulttuuriympäristön hoito, perinnemaisemien ylläpito

Perinnemaisemat ovat syntyneet perinteisten maankäyttömuotojen muovaamina. Muuttuvan maatalouskulttuurin myötä perinnemaisemat ovat häviämässä. Nämä kasvi- ja eläinyhteisöt edustavat luonnonarvojen lisäksi myös kulttuurihistoriallisia ja maisemallisia arvoja. Perinnebiotooppien kadotessa katoaa myös osa omaa kulttuuriperintöämme.

Perinnebiotooppeja hoidetaan pääasiassa laiduntamalla, niittämällä ja ajoittain puita, puuntaimia ja pensaita poistamalla. Niiton ja laidunnuksen tulisi mielellään täydentää toisiaan. Alueille ei saa tulla ravinteita enempää kuin karjan tai niiton mukana poistuu. Tämä edellyttää, ettei kohteita lannoiteta eikä torjunta-aineita käytetä. Karjalle ei myöskään saa antaa lisärehua perinnebiotoopilla laiduntamisen aikana. Lisäruokinnan sijasta tulisi pyrkiä suunnitelmalliseen laidunkiertoon. Niittyjä hakoja ja metsälaitumia tulee laiduntaa erillään peltolaitumista, jotta runsasravinteisilta alueilta ei karjan lannan mukana siirry ravinteita perinnebiotoopeille.

Laiduntaminen on tärkein perinnemaisemaa ylläpitävä toimenpide.

TUKEA MAISEMANHOITOON

Maisemanhoitoon on mahdollista saada avustuksia (kansallista rahoitusta ja EU-tukia). Rakennerahastojen alueellisten tavoiteohjelmien mukaisesti myönnetään tukea maisemallisesti tärkeiden maaseudun perinnerakennusten, rakennelmien ja kulttuuriympäristöjen hoitamiseen sekä alueen erikoispiirteiden ja kulttuurin säilymiseen tarkoitetuille hankkeille. Tarkempaa tietoa haettavissa olevista avustuksista antavat:

- kunnan maaseutuviranomaiset
- Lapin TE-keskuksen maaseutuosasto
- Lapin Maaseutukeskus
- Lapin liitto
- Lapin ympäristökeskus

Maa- ja metsätalousministeriö, maatalouden ympäristötuet

Maanviljelijät voivat tehdä 5- tai 10-vuotisia erityistukisopimuksia maiseman kehittämistä ja hoitoa, luonnon monimuotoisuuden edistämistä tai perinnebiotooppien hoitoa varten. Tukea haetaan Lapin TE-keskuksen maaseutuosastolta.

OPPAITA PERINNEMAISEMIEN HOITOON

- *Toukohärkä ja kultasiipi*. Niityt ja niiden hoito. Haeggström, Heikkilä & Peiponen, 1995
- *Viikatteen, karjan ja tulen luomat perinnemaisemat*. Maaseutukeskusten Liiton julkaisuja n:o 856, 1993
- *Keto-opas*. Suomen luonnonsuojeluliitto, 1993
- *Ketojen ja niittyjen hoito-opas*. Kati Heikkilä, Pekka Borg ja Aila Tarviainen, Suomen luonnonsuojeluliitto

4.2 Metsien ja rantojen hoito

MY

MAA- JA METSÄTALOUSVALTAINEN ALUE, JOLLA ON ERITYISIÄ YMPÄRISTÖARVOJA.

Merkinnällä on osoitettu luonnon ja maiseman kannalta arvokkaat metsäalueet. Alueella suositellaan välttämään avohakkuuta.

Lakialueet jätetään yleensä koskematta ja korkeilla paikoilla puuston ääriviivat säilytetään yhtenäisinä. Mäkialueilla uudistettaessa käytetään hyväksi maaston mahdollisuudet ja uudistusalat rajataan mahdollisuuksien mukaan rinteiden korkeuskäyrien suuntaisina. Avohakkuualat rajataan luonnollisten kasvupaikkarajojen ja maiseman muotojen mukaisesti välttämällä kaavamaisuutta ja yhtenäisiä laajoja aloja. Avohakkuualan sisälle jätetään käsittelemättömiä painanteita, saarekkeita, niemekkeitä, puuryhmiä ja yksittäisiä maisemapuita, joilla aukko saadaan sopeutettua maisemaan ja näyttämään pienemmältä. Horisontti- viivan pirstomista tulee välttää. Tämä on mahdollista käyttämällä hyväksi luonnollisia kuviorajoja tai jättämällä näkyviin kohtiin käsittelemättömiä kuvioita.

Maisemakuvallisesti aroilla kohteilla pyritään käyttämään luontaista uudistamista. Alueella olevat metsälain mukaiset erikoiskohteet kuten kivikot, lähteet, lähdekorpi ja puronvarsi

sekä suolampi ja uhanalaisten kasvien esiintymät on huomioitava lain edellyttämällä tavalla.

Ranta-alueella ja peltojen reunapuustoalueille tulee jättää riittävät suojavyöhykkeet, joita ei hakata. Jo käsittelysuunnitelmavaiheessa on otettava huomioon toiminnan vaikutukset maisemaan ja sen kokonaiskuvaan. Jokinäkymät ovat maiseman ja kyläkuvan kannalta erittäin tärkeitä ja ne tulee säilyttää raivaamalla puustoa näkymäakselien kohdalla. Rantojen viljelykäyttö on parasta maisemanhoitoa. Rantarakentaminen peittää jokinäkymät pihapuuston kasvaessa. Viljelemättömät rannat tulisi muuttaa laitumiksi.

METSIEN HOITO-OPAS

- *Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt.* Markku Meriluoto & Timo Soininen, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio, 1998

Portimojärven kaislarantaa, perinteistä järvinittyä.

4.3 Pihan suunnittelu

Pihalle tulee suunnitella alueet eri toiminnoille, jotta pihasta tulisi toimiva. Pihan ja asuinrakennuksen tilojen tulisi olla yhteydessä toisiinsa. Maaseudulla talon sisäänkäynti on aina ollut pihan puolella ja ympäröivään maisemaan näkyvät julkisivut ovat ovettomia.

Etupiha on rakennuspaikan julkisin osa. Siihen sijoittuvat sisääntuloväylät. Etupihan kasvillisuudella suojataan ja rajataan yksityistä aluetta. Autokatos sijoittuu etupihan laidalle ja kulku siihen tulee ohjata suoraan tieltä siten, ettei ajotie vie suurta osaa pihasta tai estä keskipihan muuta käyttöä.

Oleskelupiha sijaitsee lähellä rakennusta, aurinkoisella ja katseilta suojaisassa paikassa. Paikka voi olla avoin terassi, lasitettu kuisti tai –veranta. Talon oleskelutiloista tulisi olla suora yhteys pihalle. Tilan käyttökelpoisuutta lisää sujuva yhteys keittiöön, jolloin ruokailu ja osa ruuanvalmistuksesta on helppo siirtää ulos.

Lasten leikkipaikka sijoitetaan mahdollisimman kauas ajoteistä ja muista liikennealueista. Alueelle on hyvä olla näköyhteys oleskelupihalta ja asunnon sisätiloista.

Hyötypuutarha sijoitetaan aurinkoiseen, lämpimään paikkaan ja maaperän tulisi olla mahdollisimman hyvä. Monia hyötykasveja voidaan käyttää myös koristekasvien tapaan (esimerkiksi marjapensaat, raparperi).

Huoltopihalla sijaitsevat roskien säilytys- ja tomutuspaikat. Ne voidaan sijoittaa myös katokseen. Pyykinkuivaus tulisi mahdollisuuksien mukaan sijoittaa erilleen.

PIHAOPPAITA HELPPHOITOISELLE ASUNNON TAI LOMA-ASUNNON PIHALLE

- *Luonnonkasvit puutarhassa.* Pentti Alanko, 1996
- *Kotipihan kukkaniitty.* Maa- ja kotitalousnaisten keskus, 1996
- *Palava rakkaus ja särkynyt sydän sekä muut perinteiset koristekasvit.* Pentti Alanko & Pirkko Kahila, 1992
- *Metsäkukkia. Luonnonkasvit puutarhassa.* Metsälehti Kustannus, Viherympäristöliitto ry, 1996

Kukkaniitylle mesiangervon ja rantatädykkeen sekaan levinnyt keltainen tarha-alpi.